

Boodschap van paus Franciscus voor de Werelddag van de Migrant en de Vluchteling 2019

Het gaat niet alleen over migranten

Dierbare zusters en broeders

Ons geloof verzekert ons dat het Rijk Gods al op een gesluisde manier aanwezig is op aarde (cf. Tweede Vaticaans Concilie, Pastorale constitutie over de Kerk in de wereld van deze tijd *Gaudium et Spes*, 39). Nochtans moeten we ook vandaag met pijn vaststellen dat dit Koninkrijk botst met obstakels en ook tegengewerkt wordt. Gewelddadige conflicten en oorlogen blijven de mensheid verscheuren; onrecht en discriminatie volgen elkaar op; het is moeilijk om de economische en sociale onevenwichten te overwinnen, zowel lokaal als wereldwijd. En het zijn vooral de armste en meest benadeelde mensen die daarvan de gevolgen dragen.

De economisch meest geavanceerde bedrijven hebben de neiging een uitgesproken individualisme te ontwikkelen dat, wanneer dit gelinkt wordt aan een nuttigheidsmentaliteit en vermenigvuldigd wordt via de media, een *globalisering van onverschilligheid* teweegbrengt. In een dergelijke context worden migranten, vluchtelingen, intern ontheemde mensen en slachtoffers van mensenhandel het symbool van uitsluiting. Want bovenop de malaise die eigen is aan hun situatie velt men een negatief oordeel over hen, alsof zij de oorzaak zijn van alle kwalen van een samenleving. Die houding tegenover hen is een alarmbel. Zij waarschuwt ons voor de morele achteruitgang die ons bedreigt wanneer we blijven toegeven aan een 'cultuur van afwijzing'. Iedereen, die niet past in het stramien van het fysieke, psychologische en sociale welzijn, loopt in de praktijk immers het risico gemarginaliseerd en uitgesloten te worden.

De aanwezigheid van migranten en vluchtelingen – en van alle kwetsbare mensen – nodigt ons daarom uit bepaalde essentiële dimensies van ons christelijk leven en van de mensheid te herontdekken die bedolven dreigen te worden onder de druk van een comfortabele levensstijl. Want de uitdrukking: *Het gaat niet alleen over migranten* betekent dat wij, door ons voor hen te interesseren, raken wij ook in onszelf en in iedereen geïnteresseerd. Door voor hen te zorgen,

groeien wij. Door naar hen te luisteren, laten wij ook iets in ons oplichten en spreken dat wij wellicht verborgen houden omdat het vandaag scheef bekeken wordt.

Rustig maar, ik ben het. Wees niet bang! (Mt 14,27). Het gaat niet alleen over migranten: het gaat ook over onze angsten. Het boosaardige en het lelijke van onze tijd vergroten onze angst voor 'de andere', voor het onbekende, voor mensen in de marge, voor buitenlanders [...] Vandaag geldt dit voor de komst van migranten en vluchtelingen die bij ons komen aankloppen en op zoek zijn naar bescherming, veiligheid en een betere toekomst. De angst is gegrond, vooral omdat er gebrek is aan voorbereiding op zo'n ontmoeting. (Homilie, Sacrofano, 15 februari 2019). Niet de twijfels en de angst als zodanig vormen een probleem. Er is wél een probleem wanneer twijfels en angst ons zo conditioneren dat we intolerant, gesloten en misschien zelfs - zonder het te beseffen – racistisch worden. Zo berooft de angst ons van het verlangen en het vermogen om de andere, die anders is dan ik, te ontmoeten; zij ontnemt me de kans om de Heer te ontmoeten (cf. Homilie voor de eucharistieviering ter gelegenheid van de Werelddag van de Migrant en de Vluchteling, 14 januari 2018).

Want als je liefhebt wie jou liefheeft, welk loon verdien je dan? Doen tollenaars dat ook niet? (Mt 5, 46). Het gaat niet alleen over migranten: het gaat over liefde voor de naaste. Door onze daden van naastenliefde bewijzen we ons geloof (cf. Jak 2, 18). Welnu, de hoogste vorm van naastenliefde is deze die men betoont aan wie niet in staat is tot een wederdienst of die misschien zelfs niet eens kan bedanken. Wat er op het spel staat, is het beeld, het gelaat, dat we onszelf willen geven als samenleving en de waarde van elk leven. [...] De vooruitgang van onze volkeren hangt vooral af van het vermogen om bewogen en geraakt te worden door degene die aan de deur klopt en die, met zijn blik, het gezag ontmaskert van alle valse idolen die het leven hypothekeren en tot slaaf maken: we bedoelen de idolen die een illusoir en kortstondig geluk beloven dat gebouwd wordt aan de rand van de werkelijkheid en buiten de zijlijnen van andermans lijden. (Toespraak tot de diocesane dienst Caritas van het bisdom Rabat, 30 maart 2019).

Toen kwam er een Samaritaan langs die op reis was; hij zag hem en was ten diepste met hem begaan (Lc, 10,33). Het gaat niet alleen over migranten - het gaat over onze menselijkheid. Wat deze Samaritaan drijft om halt te houden - voor de joden is hij een vreemdeling - is mededogen: dat is een gevoel dat niet puur rationeel uitgelegd kan worden. Compassie laat de gevoeligste snaren van onze menselijkheid trillen en brengt een onstuitbare impuls teweeg om de naaste te worden van de mens die we in moeilijkheden zien. Jezus zelf leert ons (cf. Mt 9, 35-36, 14, 13-14, 15, 32-37), dat meelijden betekent: het lijden van de ander (h)erkennen en meteen tot actie overgaan om lijden te verlichten, te genezen en te redden. Mededogen of meelijden betekent ruimte maken voor tederheid die de hedendaagse samenleving ons zo vaak vraagt te onderdrukken. Zich openstellen voor anderen verarmt niet, maar verrijkt, omdat het helpt om menselijker te zijn; het helpt om zichzelf te zien als een actief onderdeel van een groter geheel; het leert het leven te interpreteren als een gave voor anderen; het helpt te zien dat ons doel niet besloten ligt in onze eigen belangen, maar in het welzijn van de mensheid. (Toespraak in de Heydar Aliyevmoskee in Bakoe, Azerbeidzjan, 2 oktober 2016).

Pas op dat je niet op één van deze kleinen neerkijkt, want ik zeg jullie: hun engelen in de hemel zien voortduren het gelaat van mijn Vader in de hemel. (Mt 18,10). Het gaat niet alleen over migranten: het gaat erom niemand uit te sluiten. De wereld van vandaag is elke dag meer elitair en wreder voor uitgesloten mensen. Ontwikkelingslanden worden voortdurend verarmd doordat ze afgesneden raken van hun natuurlijke hulpbronnen en van hun beste mensen, waar enkele bevoorrechte markten wel bij varen. Oorlogen spelen zich slechts in enkele regio's in de wereld af. Maar hun wapens worden geproduceerd en verkocht in andere werelddelen, die vervolgens niet willen instaan voor de vluchtelingen die deze oorlogen voortbrengen. Het zijn altijd de kleintjes, de armen, de meest kwetsbaren die het gelag betalen; zij mogen niet aanzitten aan de tafel en moeten het stellen met de kruimels van het banket (cf. Lc 16, 19-21). Om die reden treedt de Kerk naar buiten, neemt ze zonder vrees het initiatief, treedt ze wie veraf is tegemoet en nodigt ze op het kruispunt van de wegen allen uit die uitgesloten worden. (Apostolische exhortatie De vreugde van het evangelie - Evangelii

Gaudium, 24). Ontwikkeling die uitsluit, maakt de rijken rijker en de armen armer. Echte ontwikkeling wil alle mannen en vrouwen van de wereld opnemen, hun integrale groei bevorderen en ook zorg dragen voor toekomstige generaties.

Wie daarentegen groot wil worden onder jullie, moet jullie dienaar zijn; wie onder jullie eerste wil zijn, moet slaaf van allen zijn. (Mc 10, 43-44). *Het gaat niet alleen over migranten: het gaat erom de laatste op de eerste plaats te zetten.* Jezus Christus vraagt ons niet toe te geven aan de logica van de wereld, die de veroordeling van anderen rechtvaardigt voor mijn persoonlijk gewin of dat van mijn groep: ik eerst en daarna de anderen! Het ware motto van de christen is omgekeerd: eerst de laatste! *Een individualistische geest is een vruchtbare bodem om een houding van onverschilligheid ten opzichte van de naaste te laten rijpen: het maakt dat we de andere behandelen als een simpel voorwerp dat gekocht en verkocht kan worden. Zo verliezen we de interesse in de menselijkheid van anderen en eindigt het ermee dat mensen angstig en cynisch worden gemaakt. Zijn het niet deze gevoelens die we vaak ervaren ten aanzien van arme en gemarginaliseerde mensen, de 'laatsten' in de samenleving? En hoeveel 'laatsten' hebben we in onze samenlevingen! Onder die 'laatsten' denk ik vooral aan migranten, met het gewicht van hun moeilijkheden en lijden waarmee ze elke dag geconfronteerd worden in hun zoektocht, soms in wanhoop, naar een plek waar ze in vrede en waardigheid kunnen leven.* (Toespraak tot het Corps Diplomatique, 11 januari 2016). De logica van het Evangelie luidt: de laatsten eerst en wij moeten hen ten dienste zijn.

Ik ben gekomen opdat zij leven mogen bezitten, en wel in overvloed. (Joh 10, 10). *Het gaat niet alleen over migranten: het gaat over de hele persoon, het gaat over alle mensen.* Zo bevestigt Jezus de kern van zijn zending: ervoor zorgen dat iedereen de gave van het leven in volheid ontvangt, overeenkomstig de wil van de Vader. In elke politieke activiteit, in elk programma, in elke pastorale actie moeten we altijd de persoon in het middelpunt plaatsen, in zijn vele dimensies, inclusief de spirituele dimensie. Dit geldt voor alle mensen: iedereen moet die fundamentele gelijkheid toegekend worden. Dit heeft voor gevolg dat *ontwikkeling niet herleid mag worden tot economische groei. Een authentieke ontwikkeling moet integraal zijn, dat wil zeggen: zij moet alle mensen en de hele mens bevorderen.* (Heilige Paulus VI, Encycliek *Populorum Progressio*, 14).

Zo bent u dus geen vreemdelingen en ontheemden meer, maar medeburgers van de heiligen en huisgenoten van God. (Ef 2:19). *Het gaat niet alleen over migranten: het gaat erom de stad van God te bouwen en de stad van de mens.* Vandaag - ook wel het tijdperk van de migratie genoemd - worden veel onschuldige mensen het slachtoffer van de *grote valkuil* van de technologische ontwikkeling en van een onbepaalde consumptie (cf. *Encycliek Laudato si'*, 34). Zo gaan ze dus op zoek naar een *paradijs* dat hun verwachtingen onverbiddelelijk teleurstelt. Hun aanwezigheid, die soms stoort, helpt de mythe van een vooruitgang, die voorbehouden is aan een handvol, maar gebouwd is op de uitbuiting van de massa, te ontcrachten. *Het gaat er dus om dat allereerst wijzelf leren zien en vervolgens de anderen helpen om de migrant en vluchteling niet te zien als een probleem dat opgelost moet worden, maar als een broer en een zuster, die we verwelkomen, respecteren en liefhebben. Een kans die de Voorzienigheid ons biedt om bij te dragen aan de uitbouw van een rechtvaardiger samenleving, een volwaardiger democratie, een meer solidair land, een meer broederlijke wereld en een opener christelijke gemeenschap volgens de geest van het Evangelie.* (Boodschap voor de Werelddag van de Migrant en de Vluchteling 2014).

Dierbare zusters en broeders, het antwoord op de uitdaging waarvoor de hedendaagse migraties ons plaatsen, kunnen we samenvatten in vier werkwoorden: verwelkomen, beschermen, bevorderen en integreren. Maar die werkwoorden gelden niet alleen voor de migranten en de vluchtelingen. Zij verwoorden de zending van de Kerk naar alle bewoners van de existentiële periferieën die verwelkomd, beschermd, bevorderd en geïntegreerd moeten worden. Wanneer we deze werkwoorden in de praktijk omzetten, dragen we bij aan de opbouw van de stad van God en van de mens; we moedigen de integrale ontwikkeling aan van alle mensen en we helpen tegelijk de wereldgemeenschap de doelstellingen van een duurzame ontwikkeling te bereiken die ze zichzelf heeft opgelegd en die anders heel moeilijk bereikt kunnen worden.

Wat er op het spel staat, is dus niet alleen de kwestie van de migranten. Hier gaat het over ons allemaal, over het heden, over de toekomst van de mensen en van de mensheid. Vooral de heel kwetsbare migranten helpen ons de *tekenen des tijds* te lezen. Via hen roept de Heer ons op tot een bekering: dat wij ons bevrijden van uitsluiting, van onverschilligheid en van een wegwerpcultuur. Via hen nodigt de Heer ons uit om ons het christelijke leven helemaal en opnieuw eigen te maken, iedereen volgens zijn eigen roeping, en zo een wereld helpen tot stand te brengen die beantwoordt aan het project van God.

Deze wens laat ik vergezellen door mijn gebed. Ik roep hierbij de voorspraak in van de Maagd Maria, Onze-Lieve-Vrouw van de Weg, om alle migranten en vluchtelingen van over de hele wereld, maar ook alle mensen die hun reisgenoot willen worden, overvloedig te zegenen.

Paus Franciscus

Vaticaan, 27 mei 2019.

Nederlandse vertaling: *Bisschoppenconferentie van België*, met dank aan *Pro Migrantibus*.